

היום נלמד בעזרת ה':

זבחים דף נד

למדנו בדף הקודם שלצד המזרחי והדרומי של המזבח לא היה יסוד. (מלבד אמה אחת בקרן צפונית מזרחית, ואמה אחת בקרן מערבית דרומית. ומשך לקרן מזרחית דרומית לא היה יסוד).

מיתבי עולת העוף כיצד היתה נעשית? היה מולק וכו': הכהן חותך את ראש העוף באגודל מתחת לעורף, ו'מבדיל' כלומר חותך את שני הסימנים (= הקנה והושט), ומצמיד אותה לקיר המזבח וסוחט את הדם שיצא החוצה. הוא עושה זאת בקרן מזרחית דרומית.

ואי אמרת וכו': אך לפי מה שאמרנו שלקרן הזו לא היה יסוד, נמצא שהוא שופך את הדם באויר, כי הדם ישפך על הרצפה. וזה לא יתכן! כי צריך שהדם ישפך על המזבח.

[אמנם אם עושה את המליקה בקרן המזבח למעלה, הדם ישפך על הסוכב ולא על הרצפה. אלא שניתן לעשות את המליקה מתחת הסוכב מעל חוט הסיקרא, ואז הדם יפול לקרקע].

רב נחמן בר יצחק מתרץ: בנימין ויהודה התנו ביניהם והסכימו, שהאויר בשטח של אמה הצמוד למזבח בצד המזרחי והצפוני, יהיה שייך לבנימין, והקרקע למטה תהיה שייכת ליהודה. ולכן בקרן מזרחית דרומית, היתה בליטה שיצאה מקיר המזבח באמצע, מעל ג' טפחים מהקרקע (כי מה שנמצא פחות מכך נחשב כחלק מהקרקע). והבליטה הזו נחשבת כקיר המזבח והדם היה נשפך עליה. אבל לא היה יסוד לקרן הזו, כי היסוד נמצא בקרקע והקרקע היתה שייכת ליהודה.

*

מאי לא הוה לה יסוד? מה הכוונה שלא היה יסוד לצד המזרחי והדרומי של המזבח? לדעת רב לא בנו שם יסוד (חוץ מאמה מכאן ואמה מכאן בקצה הדרומי

מערבי ובקצה המזרחי צפוני) כנ"ל. לדעת לוי בנו שם יסוד אבל לא נתנו עליו את הדם.

רב מתרגם וכו': כאמור לעיל יעקב התנבא על בנימין "בנימין זאב יטרף בבוקר יאכל עד ולערב יחלק שלל" ומתרגם התרגום שהכוונה לבית המקדש. רב מתרגם את הפסוק "באחסנתיה יתבני מדבחא" = בנחלתו יבנה המזבח. דהיינו הבנין עצמו יבנה רק בנחלתו של בנימין. ולכן לא בנו יסוד במקום שנמצאת נחלתו של יהודה. אבל לוי מתרגם "באחסנתיה יתבני מקדשא" = בנחלתו יבנה מקום מקודש לדמים. ולכן בנו יסוד אבל הוא לא היה מקודש לדמים, ולא נתנו בו את הדמים.

תא שמע - היסוד היה מהלך על פני כל הצפון ... אוכל בדרום אמה אחת וכו': כלומר נכנס בדרום אמה אחת ובמזרח אמה אחת (כפי שביארנו). מהלשון 'אוכל' משמע שלא בנו שם יסוד, ורק לקחו אמה מהשטח מכאן ואמה מכאן בשביל היסוד. אבל שאר הצד הדרומי והמזרחי היה ללא יסוד. וקשה לוי שאמר שהיה יסוד בכל המזבח.

תירוץ: מאי אוכל נמי? בדמים: אין הכוונה שבנו יסוד בשטח של אמה מכאן ואמה מכאן. אלא בנו יסוד לכל צדדי המזבח, אבל רק בשטח של אמה מכאן ואמה מכאן היתה קדושה. והינו שהקדושה נכנסה לתוך הצד הדרומי והמזרחי בשטח של אמה מכן ואמה מכאן.

תא שמע המזבח היה שלשים ושתים על שלשים ושתים: קשה על רב הסובר שלא היה יסוד בקרן מזרחית דרומית. תירוץ: **הכא במאי עסקינן מן הצד:** כשהסתכלו על המזבח מהצד הצפוני או המערבי, ראו שהוא 32 על 32. אבל כשהסתכלו עליו מצד דרום או מזרח, הוא היה חסר אמה מכל צד.

ת"ש נמצא פורח אמה על יסוד ואמה על סובב: לקמן בדף סב' הגמרא מקשה סתירה. כאשר כתוב במשנה את מידות הכבש והמזבח בנפרד, כתוב שכל אחד מהם היה 32 אמה. ואילו כשכתוב את המידות שלהם ביחד כתוב שהאורך שלהם היה רק 62 (במקום 64)! הגמרא שם מתרצת שהכבש עולה באלכסון מעל האמה של היסוד והאמה של הסובב, ולכן כשמחשבים את המזבח ביחד עם הכבש מורידים 2 אמות.

קשה על רב הסובר שלא היה יסוד בצד הדרומי. שהרי הכבש היה מחובר למזבח בצד הדרומי שלו, והגמרא שם אומרת שהוא עלה מעל האמה של היסוד!

תירוץ: אימא כנגד אמה יסוד ועל אמה סובב: כוונת הגמרא שם, שהכבש היה עולה מעל המקום שבו היה אמור להיות היסוד. ומכיון שהיה יסוד קטן של אמה בקצה הדרומי (לכיוון מערב), אם כן בכל מקרה מורידים מהמזבח את חישוב האמה הזו.

תא שמע דתני לוי: כיצד בונין את המזבח? מביאין 'דפוס' מעץ בצורת מלבן במידות 32 על 32, בגובה אמה. וממלאים את ה'דפוס' בחלוקי אבנים 'מפולמות' = אבני ים לחות (בגלל שהאבנים צריכות להיות חלקות, אבל אסור להחליק אותם בכרזל). ומביאים סיד, ו'קוניא' = עופרת מותכת, וזפת, וממיסים אותם לתערובת. ושופך אותה על האבנים והם נדבקים ביחד. וזה הוא המקום של ה'יסוד'.

אחר כך וחוזר ומביא דפוס מלבן שהוא 30 אמה על 30 אמה בגובה 5 אמות, ומניח אותו באמצע המבנה של היסוד. ומביא חלוקי אבנים וכו' ועושה כנ"ל. והמקום למעלה (בגובה החמש אמות) נקרא 'סובב'.

ואחר כך חוזר ומביא דפוס מלבן שהוא 28 על 28 אמות בגובה 3 אמות ומניח אותו באמצע המבנה, וממלא אותו באבנים כנ"ל. ולמעלה זהו 'מקום המערכה'.

וחוזר ומביא דפוס מלבן שהוא אמה על אמה בגובה אמה, ומניח אותו בפינה, וממלא אותו כנ"ל וזה נקרא 'קרן'. וכך עושה לכל ארבעת הקרנות. עד כאן הברייתא. קושיא על רב הסובר שחלק מהיסוד היה חסר!

וכי תימא דגיז ליה, אבנים שלמות כתיבו! ואם תרצה לתרץ שבתחלה בנו את היסוד 32 על 32 ואחר כך חתכו ממנו אמה לאורך צד דרום ואמה לאורך צד צפון (חוץ מאה אחת בקצוות). זה לא יתכן! כי כתוב שאת המזבח צריך לבנות באבנים שלימות, וכשנחתוך את היסוד האבנים יהיה שבורות.

תירוץ: דמחית מידי מתותיה ושקיל ליה: בהתחלה כשבונים את היסוד, מכניסים לתוך התבנית של היסוד שהיא 32 על 32, לוח עץ ברוחב אמה לאורך הצד הדרומי (חוץ מאמה אחת בקצה הדרומי מערבי). וכן עושים בצד המזרחי. ואז ממלאים את התבנית באבנים, ולאחר מכן מוציאים את הלוחות הללו מהתבנית.

דאי לא תימא הכי: והראייה לדבר. שאם לא תאמר כך, יקשה עליך ממה שאמר רב כהנא שהקרנות של המזבח היו חלולות, כי היו בהם נקבים כדי שיכנס הדם לתוכם. שנאמר "ומלאו כמזרק כזויות מזבח" עם ישראל יתמלא בטובה כמו מזרק מלא דם וכמו קרנות המזבח שהיו מלאות בדם. והרי כתוב שהמזבח צריך להיות "אבנים שלמות" ואיך עשו חורים בקרנות? אלא בהכרח שהכניסו מקלות חלולים בתוך הקרנות בשעת מילויים באבנים, ואחר כך הוציאו אותם מתוך הקרנות ונשאר החלל. אם כן, כך גם עשו בכניית היסוד של המזבח.

*

דרש רבא. מאי זכתיב "וילך דוד ושמואל וישבו בנויות ברמה" וכי מה ענין 'נויות' אצל 'רמה'? אלא שהיו יושבין ברמה ועוסקין בנויו של עולם: הם ישבו ב'רמה' שם התגורר שמואל הנביא, ועסקו בקביעת המקום של בית המקדש שהוא יופיו של עולם.

אמרי כתיב וכו': אמרו דוד ושמואל, כתוב בתורה "כי יפלא ממך דבר למשפט .. דברי ריבות בשעריך, וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה'" אם לא תדע מה לפסוק את הדין, באחת מערי ישראל, תעלה למקום שבו יבחר ה' לבית המקדש. מכאן אנו לומדים שבית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל. הגמרא מציינת שגם ארץ ישראל גבוהה מכל ארצות. אך דוד ושמואל לא ידעו מהו המקום הגבוה שבארץ ישראל.

אייתו ספר יהושע וכו': הם לקחו את ספר יהושע הכותב את גבולות נחלות השבטים. בכל השבטים לא מפורט הגבול מכל הצדדים, מלבד ביהודה ובנימין, ולכן יש להתייחס רק לשני השבטים הללו. בכל הגבולות של יהודה ובנימין, כתוב בספר יהושע שהגבול עולה, ויורד, וכן 'תאר' - פונה ומסתובב. אבל בגבול שבין בנימין ליהודה ממזרח למערב, כתוב שהגבול רק עולה ולא כתוב שהוא יורד. ומכאן הם למדו שזה המקום הגבוה ביותר, וכאן מקומו של בית המקדש.

סבור למבנייה בעין עיטם: הם חשבו לבנות את בית המקדש ב'עין עיטם', כי הוא המקום הכי גבוה שכתוב ביהושע. אך הם אמרו נוריד אותו קצת ונבנה אותו בירושלים, כי כתוב "ובין כתפיו שכן" ולא כתוב 'בראשו שכן'.

ואיבעית-אימא ואיכא דאמרי: יש אומרים שהסיבה שהם לא בנו בעין עיטם, כי היתה בידם קבלה שהסנהדרין צריכים לשבת בחלקו של יהודה ואילו השכינה צריכה להיות בחלקו של בנימין. ואם נבנה את בית המקדש בעין עיטם הוא יתרחק ממקום הסנהדרין. וזה בלתי אפשרי, כי הסנהדרין צריכים לשבת בבית המקדש, כמו שכתוב בפסוק הנ"ל שאם תהיה שאלה לאחד מהשבטים "וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה'" ששם יושבים הסנהדרין. ולכן מוטב לנו להוריד את בית המדש קצת כדי לחבר אותם, שהרי גם כתוב "ובין כתפיו שכן".

ועל דבר זה נתקנא דואג האדומי בדוד: על כך שדוד מצא את מקום בית המקדש. כדכתיב "כי קנאת ביתך אכלתני" דוד אומר לקב"ה הקנאה על כך שמצאתי את הבית שלך היא גרמה לדואג 'לאכול' אותי.

וכתיב זכור ה' לדוד את כל ענותו וכו': את מה שהוא עינה את עצמו לעסוק בקביעת מקום המקדש. והוא נשבע שהוא לא ישן בביתו עד שהוא ימצא את המקום.

"הנה שמענוה באפרתה מצאנוה בשדה יער": נאמר שם בתהילים. דוד אומר הנה מצאנו את המקום על ידי שלמדנו "באפרתה" בספר יהושע שהוא משבט אפרים. ומצאנו את המקום "בשדה יער" בגבול נחלת בנימין המשול לחיית שדה יער כמו שנאמר "בנימין זאב יטרף".

משנה: המשנה ממשיכה בפירוט קודשי קודשים. זבחי שלמי צבור ואשמות: א. זבחי שלמי ציבור = כבשי עצרת הבאים בחג השבועות. ב. אשמות = קרבנות אשם לסוגיהן. והמשנה מפרטת אותם.

אלו הן אשמות? אשם גזילות = אדם שתבעו אותו על חוב ממוני, והוא כפר בחוב ונשבע לשקר שאינו חייב, ואח"כ הודה שאכן הוא חייב. עליו להביא קרבן 'אשם גזלות' על כך שנשבע לשקר ורצה לגזול את חברו. **אשם מעילות** = למי שנהנה מהקדש. **אשם שפחה חרופה** = למי שבא על שפחה כנענית המאורסת לעבד עברי. **אשם נזיר** = לנזיר שנטמא בטומאת מת. **אשם מצורע** = למצורע שהתרפא מצרעתו. **אשם תלוי** = למי שספק אם עבר בשוגג על עבירה שחייבים עליה בזדון כרת.

שחיטתן בצפון וכו': כל הנ"ל שחיטתן בצפון וכו'. ואת בשר הקרבן אוכלים כהנים זכרים בלבד, ורק 'לפנים מן הקלעים' כלומר בשטח העזרה. ומותר לבשל אותו בכל סוג מאכל (צלי שלוק ומבושל). וזמן אכילת הבשר במשך היום של הקרבנות והלילה שאחריו, אמנם עד חצות לילה (זו גזרת חכמים שלא להכשל באכילה לאחר הזמן).